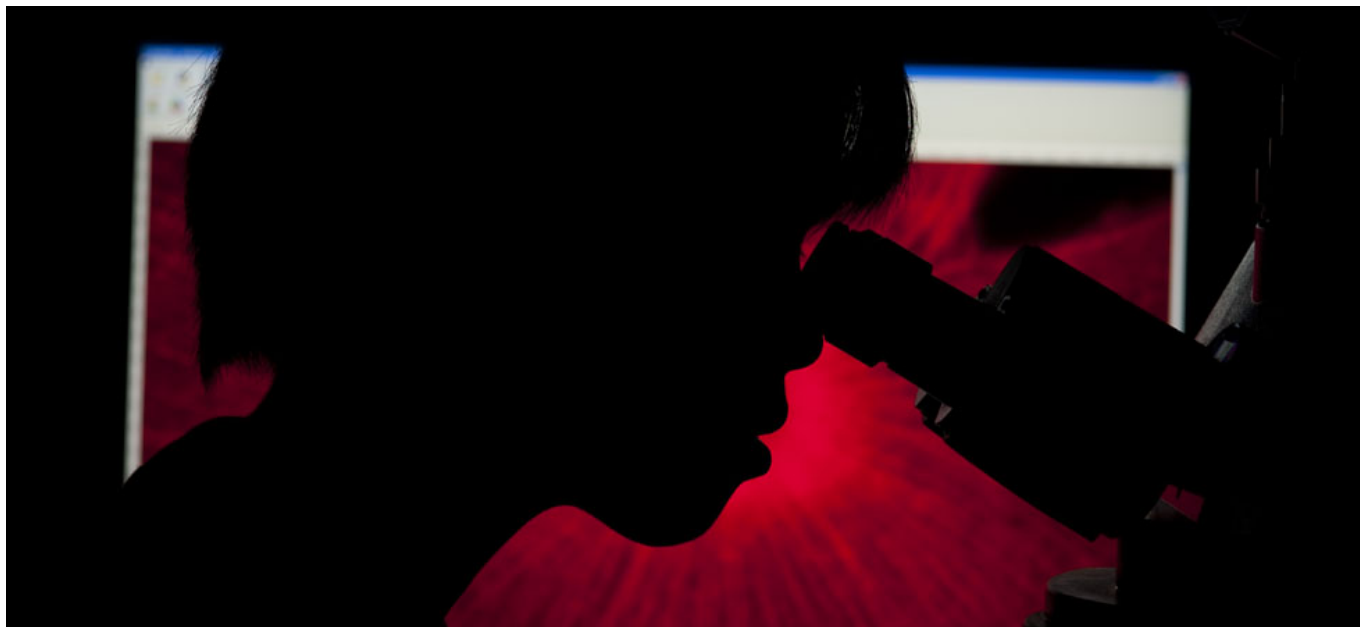

31 Αυγούστου 2014

Αρχή του Προσώπου - Υποστάσεως και Συνθετική Βιολογία

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Γύρω από το τι συνιστά το ανθρώπινο Πρόσωπο και τα χαρακτηριστικά του στην ορθόδοξη διδασκαλία έχουν γραφεί χιλιάδες σελίδες. Ωστόσο, για το θέμα της παρούσας εργασίας μας ενδιαφέρουν κυρίως δύο: η ελευθερία και η δυνατότητα του αυτοπροσδιορισμού.

Από τη γενετική γνωρίζουμε ότι ο άνθρωπος κατά την διαμόρφωση της προσωπικότητάς του κινείται γύρω από δύο άξονες: τα γονίδιά του και το περιβάλλον – όταν λέμε περιβάλλον εννοούμε τα πάντα έξω από τον εαυτό του, από το ενδομήτριο περιβάλλον έως το φυσικό περιβάλλον όπου ζει. Όσο σημαντική όμως και να είναι η ανάγκη κίνησης και ανάπτυξης της ανθρώπινης προσωπικότητας γύρω από αυτούς τους δύο άξονες, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ριζικά καθοριστική. Και αυτό διότι υπεισέρχεται ο έτερος μεγάλος παράγων που συνιστά το Πρόσωπο Υπόσταση, η ελευθερία της βουλήσεως.

Η ελευθερία αυτή είναι πολυδιάστατη και έχει διαβαθμίσεις. Ξεκινά από την ηθική ελευθερία, την διάκριση και τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ καλού και κακού και καταλήγει στην οντολογική ελευθερία, αυτή που ελευθερώνει τον άνθρωπο ακόμη και από τα όρια της φύσεώς του^[1]. Η ελευθερία αυτή αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο, το οποίο διαφοροποιεί τον άνθρωπο από όλη την υπόλοιπη κτίση^[2]. Ελευθερώνει τον άνθρωπο ακόμη και από τα δεσμά του χρόνου. Δεν προσδιορίζει δηλαδή το «στίγμα» του μόνο εντός της κοινωνίας των ανθρώπων, αλλά και στην προοπτική της αιωνιότητας. Στο βαθμό που ο άνθρωπος προσεγγίζει βιωματικά το πρόσωπο του Χριστού, κατανοεί ότι είναι ον προορισμένο για την αιώνια ζωή. Από την αποδοχή ή την απόρριψη αυτής της αλήθειας εξαρτάται άμεσα και η νοηματοδότηση όλων των υπολοίπων διδασκαλιών του Ευαγγελίου, οι οποίες συνθέτουν την χριστιανική ηθική. Κατ' επέκταση, όλη η ορθόδοξη βιοηθική δεν μπορεί παρά να είναι μία συνεχής αναζήτηση για εφαρμογή αυτής της αρχής στα

διλήμματα που θέτει η σύγχρονη βιοτεχνολογία.

Με βάση λοιπόν την αρχή του Προσώπου θα μπορούσαμε να εκφράσουμε την γενική εκτίμηση ότι από πλευράς ορθόδοξης διδασκαλίας, κάθε εφαρμογή της συνθετικής βιολογίας που προάγει ή τουλάχιστον δεν παρεμποδίζει την ανθρώπινη ελευθερία, θα μπορούσε να γίνει ηθικά αποδεκτή. Παρεμβάσεις στο γονιδίωμα ή οποιεσδήποτε εφαρμογές καταλήγουν στο να χαλιναγωγούν κατά το δοκούν την ανθρώπινη βούληση ή να εμποδίζουν την ελεύθερή έκφραση είναι ηθικά προβληματικές. Στο σημείο αυτό η ορθόδοξη άποψη θα μπορούσε να βρει κοινό σημείο αναφοράς με την αρχή της αξιοπρέπειας, την οποία επικαλούνται τα κείμενα βιοηθικής αποτίμησης των επίσημων διεθνών και εθνικών οργάνων διεξαγωγής του βιοηθικού διαλόγου.

Σύμπτωση με την αρχή της αξιοπρέπειας μπορούμε να διακρίνουμε και σε μία άλλη εξίσου σημαντική παράμετρο της αρχής του Προσώπου – Υποστάσεως, αυτή της μοναδικότητας. Σύμφωνα με τον θεολόγο της Υποστατικής Αρχής, Γέροντα Σωφρόνιο Σαχάρωφ, κάθε άνθρωπος στα μάτια του Θεού είναι μοναδικός και πολυτιμότερος όλων των γαλαξιών του Σύμπαντος[3]. Αυτή τη μοναδικότητά του προβάλλει, σέβεται και προστατεύει η ορθόδοξη διδασκαλία. Ιδιαίτερα στην ποιμαντική της μέριμνα αυτό φαίνεται με την αρχή της οικονομίας, η οποία εισηγείται την πρόσκαιρη και σκόπιμη παρέκκλιση από τους ιερούς κανόνες, η οποία διενεργείται από τον πνευματικό πατέρα με σκοπό να προσαρμοστεί η ποιμαντική πράξη στην μοναδικότητα και την προσωπικότητα του πιστού[4]. Έτσι ο τελευταίος βιώνει την μοναδικότητά του στα μάτια του Θεού και φιλοτιμάται να προσπαθήσει περισσότερο ώστε να οικειωθεί το Θείο θέλημα στη ζωή του ως δικό του.

Πρακτικές, πειραματισμοί και εφαρμογές της συνθετικής βιολογίας που παρακάμπτουν την αλήθεια της μοναδικότητας και αντιμετωπίζουν τον άνθρωπο ως ένα ανώνυμο ζωντανό πεδίο πειραματισμών, βρίσκουν κάθετα αντίθετη την ορθόδοξη διδασκαλία, όπως και το μεγαλύτερο μέρος της βιοηθικής σκέψης. Βέβαια η ορθόδοξη Εκκλησία επεκτείνει αυτήν την θεώρηση της μοναδικότητας και στο προ της γέννησης στάδιο του ανθρώπου, εξ άκρας συλλήψεως. Θεωρεί τον άνθρωπο οντολογικά και όχι θεολογικά και όχι με βάση τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά. Ο άνθρωπος για την ορθόδοξη θεολογία δεν έχει αξία μόνον γι' αυτό που είναι και φαίνεται, αλλά κυρίως γι' αυτό που μπορεί να γίνει[5]. Για τον λόγο αυτό η εμβρυϊκή ζωή, όχι μόνον προστατεύεται και θεωρείται μοναδική από την Εκκλησία, αλλά τιμάται και εορτολογικά[6]. Στο επίπεδο αυτό μπορεί να παρατηρηθεί διάσταση μεταξύ των απόψεων της θύραθεν και της ορθόδοξης βιοηθικής. Μεγάλο μέρος των θύραθεν βιοηθικολόγων θεωρούν θεμιτό τον πειραματισμό στα έμβρυα και την κατά βούληση χρήση τους, ακόμη και την

καταστροφή τους[7]. Η ορθόδοξη εκκλησία από την άλλη εκφράζει την αντίθεσή της σε τέτοιου είδους πρακτικές για τους λόγους που ήδη προαναφέραμε. Με βάση τα όσα πραθέτει περί της προστασίας των εμβρύων στα επίσημα κείμενά της, θα μπορούσαμε με σχετική ασφάλεια να συμπεράνουμε ότι και για την περίπτωση της συνθετικής βιολογίας, κάθε είδος πειραματισμού σε έμβρυα, ο οποίος θα μπορούσε να τα οδηγήσει σε βλάβη ή καταστροφή, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτός[8].

[συνεχίζεται]

***Παρατήρηση:** Το παρόν άρθρο αποτελεί συνέχεια του αφιερώματος στη συνθετική βιολογία. Πρόκειται για μια μεγάλη έρευνα, αναθεωρημένη έκδοση μεταπτυχιακής-διπλωματικής εργασίας που κατατέθηκε στο ΕΑΠ και πραγματοποιήθηκε από τον θεολόγο Στέφανο Καραούλη με επιβλέποντες τους Ν. Κόϊο και Αν. Μαρά. **Φωτ.:** National Institute of Health (imagebank.nih.gov)

[1] Νικολάου Κόϊου, *Θεολογία και Εμπειρία κατά τον Γέροντα Σωφρόνιο*, Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2007, σ. 198 κ.ε.

[2] Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου (Σαχάρωφ), *Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι*, σ. 303.

[3] *Ο.π.*, σ. 334.

[4] Βλ. Βασ. Καλλιακμάνη Πρωτοπρ., *Μεθοδολογικά Πρότερα Ποιμανικής*, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 75 -78.

[5] Νικολάου Μητρ. Μεσογαίας και Λαυρεωτικής, *Φύση και Status του εμβρύου*, Ορθόδοξη Χριστιανική Προσέγγιση, 3ο Συμπόσιο Βιοηθικής, Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο, 1996.

[6] Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, Σύλληψις Αγίας Άννης, Σύλληψις Ελισάβετ μητρός του Προδρόμου.

[7] H.D. Aiken, *Life and Right to Life, Ethical Issues in Human Genetics*, New York, London 1973, σ. 130.

[8] Νικολάου Κόϊου, *Βιοηθική –Συνοδικά Κείμενα Ορθοδόξων Εκκλησιών*, σ. 93 κ.ε.,

113-116, 131-134.